

10. Качор І. Лемківський співаник. Львів: Друкарня Ставропігійського Інституту, 1921. С. 4. URL: <http://www.lemko.org/pdf/Kaczor.pdf?fbclid=IwAR0Z92FkEOV173xpXqHSBtRleGwbn6uoXbbUYVvUv16CmATP0dt9SPj3RB0> (дата звернення: 23.03.2020).
11. Лемківщина. Земля – Люди – Історія – Культура : Частина II. / За ред. Богдана О. Струмінського. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1988. 345 с.
12. Пилип Р. Художня вишивка українців Закарпаття XIX – першої половини XX ст.: монографія. Ужгород, 2012. 468 с.

Зубрик Катерина

Науковий керівник – канд. філософ. наук Кондратюк А.Р.

ГАРМОНІЯ ЯК ЕСТЕТИЧНА КАТЕГОРІЯ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Естетичні категорії визначають та описують ознаки художньої творчості, розглядають риси мистецтва й розуміння художніх творів. Протягом довгого періоду часу вони утворювалися, формувалися, видозмінювалися та змінювали одна одну.

Гармонія належить до найдавніших естетичних категорій. Її природу та суть досліджували ще античні філософи, які стверджували, що світ повинен розвиватися у цілковитій гармонії людини та природи. Думки про гармонію, хаос і міру набули незалежного значення як поняття естетики. Термін «гармонія» був вжитий ще Гомером у побутово-практичному значенні, як мир і злагода.

Піфагор розробив своєрідну теорію про «гармонію сфер», згідно з якою космічні об'єкти підпорядковуються музичним основам, а не лише організовані відповідно до математичних закономірностей (основою яких є числа). Він вважав, що кожна планета має особливе звучання, а музика сфер позитивно впливає на людину. За доби грецької класики написано чимало праць про гармонію, які вплинули на формування поглядів та значень, що забезпечило розвиток естетики як самостійної науки. Важливо згадати вчення піфагорійців, які акцентували увагу на вченні про гармонію як релігійно-онтологічну основу будь-якого буття, що поєднує в собі кінцеве і безкінечне, де «душа є гармонією тіла» [3, с. 68].

На думку піфагорійців, гармонія нероздільно пов'язана із сутністю числа. Вони сформулювали та розробили низку поглядів щодо сутності числа. Піфагорійці уподібнювали до чисел прості речі, взявши за основу математичні знання. В узагальнюючих теоретичних працях вони зазначали, що основою вчення про космос була числова гармонія, настроєна на відповідний музичний числовий лад. Як відомо, піфагорійці були певні, що Всесвіт є поєднанням геометричних фігур: Землі – форма куба, вогню – піраміди, повітря – октаедра, воді – ікосаедра, сфері Всесвіту – форму додекаедра. Це лягло в основу вчення про гармонію сфер. Разом з тим, не можна не зазначити, що рух світил продукує гармонійну музику навколо центрального світового вогню. Як результат, космос стає ідеально сформованим і музично оформленим тілом. Погляди піфагорійців вплинули на формування суті гармонії. Саме у них зародилися думки та погляди, що лягли в основу вчень про гармонію сфер, єдність мікро- і макрокосмосу, гармонійні пропорції, [3, с. 70].

За Філолаєм, космос не існував би без гармонії внутрішнього зв'язку явищ та речей природи, у поєднанні безмежного і межі. Але гармонія не була єдиною основою світу: душа теж є гармонія [1].

Геракліт запропонував своє розуміння суті гармонії. Його ідеї опиралися на співставленні протилежностей, на протиріччі множини та єдності. Гармонія у нього набуває значення не як поєднання окремого, а як одного цілого, і не числами, а забезпечується безпосередньою взаємодією речей у просторі космосу і співвідноситься не як частина з цілим, а як одна річ співвідноситься з іншою й всі речі оцінюються в естетичній єдності. На думку Геракліта, гармонія виникає через боротьбу протиріч. Філософ висловив думку, що існує вища гармонія, яка тільки частково доступна людському розумінню (через своє божественне походження) та проявляється у суперечливих естетичних тлумаченнях [5].

Аналізуючи питання гармонії як естетичної категорії, слід звернути увагу на вчення давньогрецьких філософів Сократа, Платона і Арістотеля. Сократ вважав ідею доцільності

основою естетики, що сприяло виникненню нового погляду на суть гармонії, яка вже не була зведена, як у піфагорійців, до фізичних симетрій та пропорційності. У поняття гармонії Сократ вніс такі моменти, як відносність, доцільність та функціональність [3, с. 71].

Платон вважав, що гармонія відноситься і до моральної сфери, що вона є відповідністю між внутрішнім та зовнішнім, а не є суто космологічною та математичною теоріями, погодившись з Сократом. На думку Платона, вищим проявом гармонії є справедливість. У філософа було багато послідовників серед християнських авторів, що розглядали питання про людську природу, в якій з'єднується духовне, душевне і тілесне, формуючи складну й неподільну природу людини. Тому подолали спокусу гностичної філософії, в якій людина розглядалася крізь призму дуалізму, коли духовне начало в його природі послідовно протиставлялося тілесному, яке демонізували [1].

Арістотель зближував поняття гармонія і порядок – саме тому ці терміни показують діалектичний перехід порядку в безпорядок та навпаки. Він певен, що шукати в усьому «центр», «ціле» та «середину» є схильністю античної свідомості. Античний світогляд повністю неможливий, якщо не брати до уваги даний принцип, що зрівноважує все наше буття, починаючи від психології і кінчаючи космологією. Розробляючи концепцію гармонії як середини, Арістотель відтворював найхарактерніші риси античної естетичної свідомості [3, с. 72].

У добу Середньовіччя усталені уявлення античних філософів про зв'язок гармонії з космосом не відображали біблійні твердження про світобудову. Необхідністю стало обґрунтування нової християнської космогонії для того, щоб ідея космічної гармонії замінилася ієрархією небесного й земного, Божого і людського. Але повністю відмовитися від античного поняття гармонії отці церкви не мали змоги. Григорій Ніський вважав гармонічну влаштованість й систематизованість світу прямим доказом слави Божої. Новаторською стала ідея про уявлення гармонії як тотожності частини та цілого [2].

На думку Фоми Аквінського сутність гармонії містить два головні аспекти: перший зосереджується на духовній ознаці гармонії та базується не на предметному світі людини, а на внутрішньому, а другий розглядає гармонію як відповідність між річчю та її образом, між формою та матерією. Саме своїми судженнями щодо гармонії філософ відрізняється від інших мислителів Середньовіччя. Розглядаючи гармонію, варто враховувати дуалізм сприйняття світу, що був притаманний усьому періоду Середньовіччя, коли усе навколишнє сприймалося як відносини нерухомої і безплідної матерії з Духом Божим. Відповідно до цього твердження, гармонія як естетична категорія, має духовну (ідеальну) природу.

Відродження змусило науковців переосмислити категорії гармонії, оскільки природа втілення творчої сили сприяє створенню речей та їх образів. Саме тому ця природа наповнена гармонією, що є «душею світу». Будучи основою буття, гармонія наповнює весь світ, а людина не може бути непричетною до неї. Важливим тут є виникнення теорії про співвіднесення гармонії світу та тією гармонією, яка є невід'ємною частиною буття кожного індивіда [4].

Естетична категорія гармонії була досить популярною у Новий час. Згідно Декарту, чим менше диспропорції виявляється в архітектоніці предмета, тим легше буде він сприйматися.

Гегель розумів гармонію як систему подібних понять естетики – симетрії, закономірності та правильності. Остання, на думку філософа, є найелементарніша та найбільш довершена, яка створюється методом повтору деякої фігури чи мотиву, тому виключає будь-яку розмаїтість, передбачаючи в усьому тотожність, однаковість. Він вважав, що ні якість, ні кількість не є постійними, сталими категоріями. Якість переходячи через свої різні моменти, вичерпує себе і приходиться до заперечення себе, поступаючись новій. І цей перехід відбувається щонайперше через кількісні зміни.

Історичні дослідження гармонії є актуальними і для сучасної естетики, яка трактує гармонію як відповідність між вимірами людини та вимірами природи. Важливим напрямком розвитку гармонії є розгляд сучасних проблем в екології, взаємозв'язок людини та природи, її відновлення та збереження. Це доводить, що гармонія є важливою естетичною категорією, і проблема естетичного смаку і виховання людини близькі поняттю гармонія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гармонія: сутність та особливості. «Етика у сучасному світі». Електронний доступ: <http://estetica.etica.in.ua/garmoniia-sutnist-ta-osoblivosti/>

2. Естетика: Навч. посіб. М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В.О. Лозовой та ін. К.: Юрінком Інтер, 2003. 208 с.
3. Естетика: Підручник Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, О.І. Оніщенко, Д.Ю. Кучерюк. К.: Вища школа, 2006. 431 с.
4. Хлестун О.С. Мистецькі засоби гармонізації комунікативного середовища у просторі сучасної культури: дис. ...докт. культ.: 26.00.01 – теорія та історія культури. Київ, 2019. – 386 с. Електронний доступ: http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2019/05/hl_dis.pdf
5. Шестаков В.П. Эстетические категории. Опыт систематического и исторического исследования. М., 1983.147 с.

Кашараби Зоряни

Науковий керівник – доц. Костюк А. В.

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІАНИ СПЕНСЕР (1981–1997 РР.)

Оцінка ролі конкретної особистості в історії завжди була справою нелегкою. Як особистість непересічна та яскрава, Діана Спенсер за життя, так і після смерті незмінно перебувала у полі зору науковців, ЗМІ, опонентів та шанувальників. Однак, громадські погляди леді Діани є чіткими та зрозумілими, бо й досі бракує деталей її характеристики як місіонера та дипломата. Варто зазначити, що громадська діяльність Діани Спенсер є доволі обмеженою, бо включала в себе дипломатичні поїздки та турне в якості представника королівської родини [7].

Об'єктом нашої розвідки є основні факти громадської діяльності принцеси Діани. Предметом дослідження виступають основні напрямки її місіонерської та благодійницької праці. Метою даної статті є аналіз ряду джерел, котрі розкривають всі напрямки громадської діяльності Леді Ді. Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання ряду завдань: проаналізувати всі напрямки благодійної діяльності принцеси та дослідити їх шляхи реалізації.

Саме друга половина ХХ століття відрізняється насиченістю подій. Тож історія Великобританії цього періоду не є виключенням. Так, як Діана Спенсер є видатною постаттю, то ця тема є достатньо досліджуваною. Про неї почали писати ще за життя. При вивченні даної проблеми, варто відзначити, що окремі аспекти її громадської діяльності у вказаний період висвітлені у дослідженнях К. Бреннан [1], М. Джоанн [3], В. Николаев [5] та ін.

Так, у 1981 р. принцеса Діана в якості нареченої принца Чарльза здійснила свій перший офіційний вихід на благодійний захід в залі Ювелірів, а згодом в офіційному турне по Уельсі, Шоттоні виголосила свою першу промову. Доречно додати, що публічні промови принцеси Діани мали успіх серед населення Британського королівства, бо їй вдавалося збирати значні кошти на благодійність [1]. Цього ж року Леді Ді взяла участь у відкритті англійського парламенту.

Відповідно до цього, у вересні 1982 р. принцеса Діана здійснила своє перше закордонне турне (де відвідала похорон принцеси Монако) і це можна вважати початком становлення її як міжнародного дипломата. Разом з тим, ця дипломатична поїздка відбулася з певними відхиленнями від дипломатичного протоколу з боку Діани, хоча її одноосібне представництво в якості члена королівської родини було позитивно сприйняте як журналістами, так і народом [2].

Зауважимо, що турне королівського подружжя по Австралії, Новій Зеландії, Канаді протягом 1983 р. набуло грандіозного розмаху. Так, під час їх візиту до Канади в червні – липні 1983 р. було відкрито Літню Універсіаду та відвідано урочистості в зв'язку із святкування 400-ї річниці із придбання цього острова Короною.

Із народженням дітей принцеса Діана не припиняла свої закордонні турне. Так, протягом 1985 р. вона разом із принцом Чарльзом відвідала Італію (де зустрілася із президентом – А. Пертіні та папою Павлом II) та США (зустрілася із президентом – Р. Рейганом) [5]. У 1986 р. королівська родина здійснила турне по Японії, Індонезії, Іспанії та арабських державах Перської затоки (Оман, Катар, Бахрейн та Саудівську Аравію).

Переломним на думку дослідників для принцеси став 1990 р., коли Діана та Чарльз відвідали Угорщину (країну колишнього соцтабору) [4] та Німеччину в період конфлікту в Перській затоці (зустрілася із родинами солдат).